

PODPORA OTVORENÉHO PUBLIKOVANIA PROSTREDNÍCTVOM TRANSFORMAČNÝCH DOHÔD

Mgr. Michaela Mikušková

Na základe úloh stanovených v Národnej stratégii pre otvorenú vedu na roky 2021 – 2028 pristúpilo Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky (CVTI SR) k ďalšiemu kroku v podpore otvoreného publikovania. Ide o transformačné dohody s vydavateľstvami a producentmi databáz, ktoré umožňujú publikovať v režime otvoreného prístupu bez potreby uhradenia poplatku za publikovanie (APC – Article Processing Charges).

V stanovisku CVTI SR sa uvádza: „Transformačná zmluva je súhrnný pojem, ktorý označuje tie dohody dojednané medzi inštitúciami a vydavateľmi, v ktorých sa časť výdavkov, pôvodne určených na predplatné, presmeruje na podporu publikovania v režime otvoreného prístupu pre autorov z oprávnených inštitúcií.“ [1] Ide o odklon od tradičných licenčných zmlúv, ktoré zabezpečovali prístup len k vybranému predplatenému obsahu, umožňujúci publikovanie v režime otvoreného prístupu vo vybranej skupine časopisov daného vydavateľa, resp. producenta databázy.

Jedna z prvých takto vyjednaných dohôd je dohoda s vydavateľstvom **Springer Nature**. Tvorivým pracovníkom z dvadsiatich zapojených inštitúcií (vrátane Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici) umožňuje publikovať v režime otvoreného prístupu v jeho **hybridných časopisoch**. Žiadateľ o publikovanie musí byť v pozícii korešpondenčného autora oprávneného konať v mene všetkých autorov počas publikačného procesu a zároveň v pozícii kontaktnej osoby pre otázky po uverejnení publikácie. Po prijatí článku na publikovanie dostane korešpondenčný autor žiadosť na uzatvorenie zmluvy o publikovaní (Publishing Agreement) a výzvu na overenie jeho príslušnosti

SPRINGER
NATURE

k organizácii, ktorá je členom konzorcia. Na zjednodušenie procesu identifikácie je dôležité, aby autor používal e-mail svojej inštitúcie (napr. meno.priezvisko@umb.sk). Nárok na oslobodenie od platby APC potvrdzuje po podpise publikačnej licencie (Licence to Publish) schvaľovacia inštitúcia, ktorou je na úrovni slovenského konzorcia CVTI SR [2].

Dohoda sa vzťahuje len na určité typy článkov:

- *Original Paper*: článok, ktorý prezentuje plnohodnotný, originálny výskum. Tento typ článku sa môže označovať aj ako Original Research, Original Article, Original Paper alebo Research Paper.
- *Review Paper*: štandardný článok, ktorý interpretuje predchádzajúce publikované výsledky.
- *Brief Communication (stručné oznámenie)*: krátky článok predložený na rýchle uverejnenie s rovnakou štruktúrou ako štandardný článok.
- *Continuing Education (ďalšie vzdelávanie)*: článok, ktorý tvorí neoddeliteľnú súčasť ďalšieho vzdelávania (zvyčajne v oblasti medicíny).

Pozitívne môžeme vnímať aj fakt, že autorské práva po publikovaní zostávajú autorom. Tí môžu článok uverejniť pod jednou z dvoch verejných licencií Creative Commons, ktoré sú súčasťou transformačnej dohody – Creative Commons Attribution CC BY a Creative Commons Attribution Non-commercial CC BY-NC.

Dohoda je uzatvorená do konca roka 2026 a zahŕňa 1 172 publikácií počas celého zmluvného obdobia. Ide o dohodu na národnej úrovni, tzn. pre všetkých členov konzorcia. Počet publikácií pre konkrétnu inštitúciu nie je limitne stanovený. Schvaľovanie preto prebieha priebežne.

CVTI SR uzatvorilo obdobnú dohodu aj so zástupcom profesijného združenia **Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE)**, ktoré je producentom

databázy IEEE/IET. Transformačná dohoda umožňuje publikovať v časopisoch s otvoreným prístupom, ktoré vlastní a vydáva spoločnosť IEEE. Počas zmluvného obdobia, tzn. do konca roka 2026, budú môcť tvoriť pracovníci zo šiestich oprávnených inštitúcií

(Univerzita Mateja Bela nie je oprávnenou inštitúciou) vydať sto článkov v režime otvoreného prístupu.

Odpovede na často kladené otázky, zoznam časopisov, v ktorých možno publikovať a návody pre autorov nájdete na webovej stránke <https://eiz.cvtisr.sk> v sekcii Open Access Publikovanie [3, 4].

Použité zdroje:

[1] Open Access publikovanie. In: *Elektronické informačné zdroje* [online]. Bratislava: Centrum vedecko-technických informácií SR [cit. 2023-07-06]. Dostupné na:

<https://eiz.cvtisr.sk/open-access-publikovanie/>

[2] Open Access publikovanie – Springer Nature. In: *Národná vedecká knižnica* [online]. Bratislava: Centrum vedecko-technických informácií SR [cit. 2023-07-06].

Dostupné na: <https://nvk.cvtisr.sk/open-access-publikovanie-springer-nature/>

[3] Open Access publikovanie – Springer Nature. In: *Elektronické informačné zdroje* [online]. Bratislava: Centrum vedecko-technických informácií SR [cit. 2023-07-06].

Dostupné na: <https://eiz.cvtisr.sk/open-access-publikovanie-springernature/>

[4] Open Access publikovanie – IEEE. In: *Elektronické informačné zdroje* [online].

Bratislava: Centrum vedecko-technických informácií SR [cit. 2023-07-06]. Dostupné na: <https://eiz.cvtisr.sk/open-access-publikovanie-ieee/>